

newsletter

Ústavní soud zrušil dělbu moci

Pavel Hasenkopf
legislativní odbor Kanceláře prezidenta republiky

Pavel Hasenkopf:
Ústavní soud zrušil dělbu moci

Michal Petřík:
Reformní smlouva mění podstatu Unie

Marek Loužek:
Anotace – Jan Eichler:
Mezinárodní bezpečnost

Václav Klaus:
Nezveličujme změny klimatu

Ústavní soud přestřelil, a to velmi. Dal přednost různým osobním nepřátelstvím a přátelstvím před Ústavou České republiky a dělbu moci a podařilo se mu tak dát demokracii v zemi zásah blízko čáry ponoru. Ve středu 12. září 2007 Ústavní soud rozhodl, že Jaroslav Bureš byl jmenován místopředsedou Nejvyššího soudu neoprávněně, údajně v rozporu s Ústavou, a tím dr. Bureš u Nejvyššího soudu skončil. Iva Brožová slaví.

Toto rádoby pokoreání Bureše a Klause Brožovou je ale vedlejší: dnes už nejde o doktora Bureše, erudovaného právníka s přirozenou autoritou u kolegů i u odborné veřejnosti. Dnes už vůbec nejde o Ivu Brožovou, ženu, která se domnívá, že chybějící respekt a autoritu si může vysoudit.

Jde o to, že Ústavní soud řekl, že předsedu a místopředsedu Nejvyššího soudu může prezident vybírat jen ze soudců tohoto soudu. Ignoroval tak Ústavu, ignoroval tak zákon a především tím způsobil, že napříště by předseda Nejvyššího soudu sám rozhodoval o složení soudu i jeho vedení. Je to stejné, jako kdyby odcházející předseda vlády mohl bez dalšího vetovat svého nástupce. Je to totéž, jako kdyby končící Parlament sám volil ten příští.

Ale pěkně popořádku – začneme srovnáním kauz dr. Brožové a dr. Bureše, formálně

různých, fakticky ale maximálně provázaných.

Kauza dr. Brožové

Prezident republiky na doporučení ministra spravedlnosti odvolal Ivu Brožovou z funkce předsedkyně Nejvyššího soudu. Opíral se přitom o ustanovení § 106 zákona o soudech a soudcích, podle kterého „předseda a místopředseda soudu a před-

Rozhodnutí Ústavního soudu nemá oporu v Ústavě, a tentokrát ani v zákoně.

seda kolegia Nejvyššího soudu může být ze své funkce odvolán tím, kdo ho do funkce jmenoval, jestliže neplní řádně své povinnosti“.

Dr. Brožová se bránila poukazem na čl. 62 písm. f) Ústa-

vy, podle kterého „prezident republiky jmenuje ze soudců předsedu a místopředsedy Nejvyššího soudu“ – o jejich odvolání se Ústava nezmiňuje.

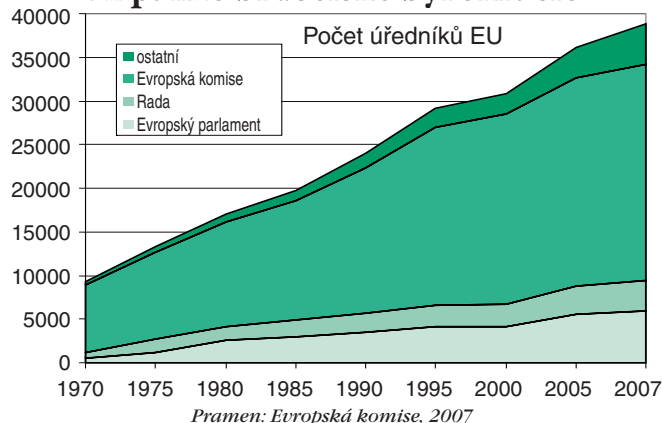
Ústavní soud řekl, že Ústava má přednost, že předseda a místopředsedové Nejvyššího soudu jsou proto neodvolatelní, a citované ustanovení § 106 zrušil (opačný názor měli jen dva soudci Ústavního soudu). V důsledku toho bylo Ústavním soudem zrušeno i rozhodnutí prezidenta republiky o odvolání dr. Brožové.

Kauza dr. Bureše

Prezident republiky jmenoval dr. Bureše soudcem a ministr spravedlnosti jej přidělil k Nejvyššímu soudu; protože předsedkyně Nejvyššího soudu tehdy byla odvolána, souhlas s přidělením dal tehdejší jediný místopředseda Nejvyššího soudu Pavel Kučera, který v tu dobu sám vykonával správu soudu. Ústavní soud toto rozhodnutí ministra spravedlnosti zrušil, protože podle jeho názoru místo-

ŘÍJNOVÝ GRAF CEPU

Expanze bruselské byrokracie

předseda Kučera nebyl oprávněn v tomto rozsahu předsedu Nejvyššího soudu zastupovat, i když funkce předsedy byla tehdy neobsazena.

Poté prezident republiky jmenoval dr. Bureše místopředsedou Nejvyššího soudu, a to podle čl. 62 Ústavy. Z jeho díkce „prezident republiky jmenuje ze soudců předsedu a místopředsedu Nejvyššího soudu“ vyplývá, že místopředsedů Nejvyššího soudu má být více než jen jeden, a že jsou vybírání ze všech soudců ČR, aniž by k tomu byl třeba souhlas předsedy Nejvyššího soudu. Prezident tak opětovně vyšel vstříc ministerstvu spravedlnosti i samotným soudcům Nejvyššího soudu, dlouhodobě si stěžujícím na špatnou správu soudu.

Iva Brožová začala argumentovat § 15 odst. 1 zákona o soudech a soudcích, podle kterého „Nejvyšší soud se skládá z předsedy soudu, místopředsedy soudu, předsedů kolegií, předsedů senátů a dalších soudců“. Najednou jí vůbec nevalil zjevný rozpor tohoto ustanovení s Ústavou, naopak se začala domáhat právě onoho protiústavního výkladu, že tento zákon jen Ústavu provádí (zatímco v případě jejího vlastního odvolání ji neprováděl a byl s ní v rozporu...).

Za této situace prezidentu republiky nezbylo, než podat návrh na zrušení uvedeného ustanovení zákona. Vycházel z toho, že jestliže Ústava hovoří o (jednom) předsedovi a (více) místopředsedech, pak příslušný prováděcí zákon by patrně mohl určit, že Nejvyšší soud má mít určitý konkrétní počet místopředsedů – třeba dva či tři – a prezident tím bude vázán, jedině, co zákon stanoví nesmí je právě to, že místopředseda Nejvyššího soudu je jen jeden.

Prezident pochopitelně váhal, zda návrh podat. Ale v situaci, kdy dr. Brožová začala prosazovat vlastní protiústavní výklad tohoto ustanovení a potenciálně tedy hrozilo, že Ústavní soud tento její výklad přijme a posvědí, považoval už za nutné zahájit i řízení o zrušení příslušných partií zákona.

Rozuzlení

V této situaci skoro všichni očekávali, že Ústavní soud rozhodne, kolik tedy podle Ústavy má, resp. smí mít Nejvyšší soud místopředsedů. K překvapení skoro všech se tak nestalo – Ústavní soud se ústavností či protiústavností § 15 zákona o soudech a soudcích vůbec nezabýval. Místo toho řekl, že místopředsedy a předsedu Nejvyššího soudu lze vybírat pouze ze soudců Nejvyššího soudu, a tím pádem se Burešovo jmenování zrušuje (čtyři soudci Ústavního soudu byli proti tomu).

Toto rozhodnutí Ústavního soudu nemá oporu ani v Ústavě, a tentokrát ani v zákoně. Ústavní soud si prostě zahrál na Parlament. S trochou nadšázky by teď prezident asi měl podat návrh na zrušení Ústavy i zákona pro jejich rozpor s politickými názory většiny soudců Ústavního soudu ...

Podle Ústavy „prezident republiky jmenuje ze soudců předsedu a místopředsedy Nejvyššího soudu“. A § 102 zákona o soudech a soudcích dokonce říká: „(1) Předsedu a místopředsedu Nejvyššího soudu jmenuje z řad soudců prezident republiky. (2) Předsedy kolegií a předsedy senátů Nejvyššího soudu jmenuje z řad soudců tohoto soudu předseda Nejvyššího soudu.“

Ze srovnání obou odstavců jasně plyne, že to byl záměr a ne nějaká chyba, že špičky Nejvyššího soudu mají být vybírány ze všech soudců, a ne jen ze soudců Nejvyššího soudu. A ze srovnání s Ústavou zas plyne, že toto ustanovení ji věrně kopíruje, jen s drobnou stylistickou úpravou. Ostatně, u všech ostatních soudů je tomu podle zákona úplně stejně: Zcela záměrně zákon chce, aby předseda např. každého okresního soudu mohl být jmenován ze všech cca tři tisíc soudců a nikoliv jen z těch několika málo soudců, kteří jsou zařazeni k témuž soudu a navzájem se znají.

Narušení dělby moci

Co se tedy ve středu 12. září stalo? Až na tu „malíčkovost“, že Ústavní soud velkoryse přehlédl Ústavu i zákon a spoléhá se na to, že jeho rozhodnutí si přečte jen pár specialistů

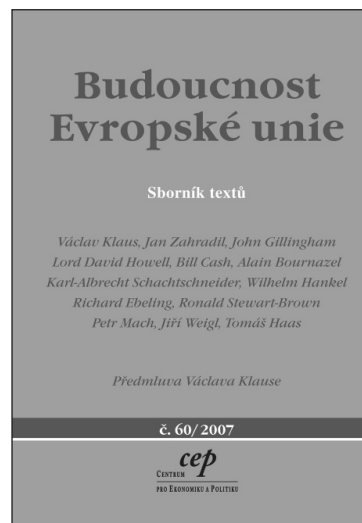
a ostatní si to vše zjednoduší na „Klaus už zase prohrál s Brožovou“? Stalo se to, že byla zásadně narušena dělba moci.

Jakákoli dělba moci spočívá na dvou stejně důležitých principech, a to na principu oddělení jednotlivých složek státní moci (zákonodárné, výkonné a soudní) a na principu „checks and balances“, tedy vzájemného vyvážení vztahů mezi mocemi tak, aby žádná z nich neměla nad druhou celkově navrch a aby stát jako celek byl schopen fungovat. Základem těchto „brzd a protivah“ je, že žádná moc nemá sama sebe ustanovovat a kontrolovat, že má vždy vznikat a být kontrolována jinou složkou moci – bez toho by nešlo o dělbu moci, ale buď o chaos v případě absolutního oddělení mocí, resp. o diktát v případě nadřazení jedné moci ostatním. A právě to druhé se v ČR stalo – Ústavní soud nadřadil moc soudní moci výkonné i zákonodárné. Národně to vidíme na následujících obrázcích: Obrázek 1 znázorňuje dělbu moci, obrázek 2 stav, nastolený nyní v České republice Ústavním soudem.

Zatímco zákonodárce si volí lid, pak zákonodárci volí prezidenta a prezident jmenuje vládu s tím, že vláda musí mít po celou dobu svého působení důvěru Parlamentu, soudci fakticky vybírají sami sebe: Jmenuje je sice prezident, ale každý soudce musí být přidělen k nějakému soudu, jinak mu funkce automaticky zanikne – a k přidělení k určitému soudu potřebuje nově jmenovaný soudce souhlas jeho předsedy. Nadto podle Ústavy prezident sice soudce jmenuje, ale jistě budeme brzy poučení – a to v kauze jistého mladého justičního čekatela, který nechce chápat, že stát se justičním čekatelem není sázka na jistotu – že tato prezidentova pravomoc je vlastně jeho povinností.

A nejen to, od nynějška si soudci budou sami určovat svou vnitřní hierarchii – právě tomu měla bránit prezidentova pravomoc vybírat špičky justice ze všech soudců, ne jen z oněch špiček. Nyní bude úplně špička justice ztělesněná v osobě dr. Brožové rozhodovat, kdo smí a kdo nesmí být špička. To, že soudci jsou neodvolatelní, z toho dr. Brožová

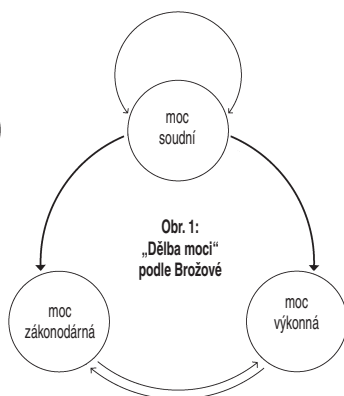
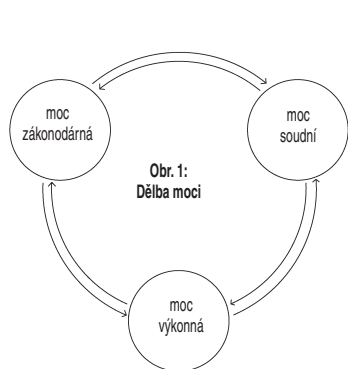
NOVINKA

CEP nabízí sborník č. 60/2007 „Budoucnost Evropské unie“, do něhož přispěli **Václav Klaus, Jan Zahradil, John Gillingham, Lord David Howell, Bill Cash, Alain Bournazel, Karl-Albrecht Schachtschneider, Wilhelm Hankel, Richard Ebeling, Donald Stewart-Brown, Petr Mach, Jiří Weigl a Tomáš Haas**. Editoři sborníku jsou **Petr Mach a Dina Chmaitillová**. Předmluvu napsal prezident **Václav Klaus**.

Cena: 50 Kč, 100 stran.

objednávky na www.cepin.cz

je neodvolatelná absolutně, to už je v těchto souvislostech jen třetí špička na zoufale nepoživatelném dortu.

Sečteno a podtrženo, odeť bude justice do sebe uzavřenou sociální skupinou, která sebe sama považuje za elitu a sama rozhoduje, koho mezi sebe pustí a koho ne, zkrátka nefalšovaný středověký cech. A tento cech soudců České republiky bude moci kdykoli zasáhnout do moci zákonodárné i výkonné pod záminkou, že určitý předpis je v rozporu s Ústavou, a bude moci kdykoli Ústavu ignorovat, jak to právě předvedl.

Pokus o diktaturu

Volání Jiřího Příbáňe (LN 14. 9. 2007) po nastolení jakési soudcovské samosprávy to celé dokresluje. Jak by asi reagoval Ústavní soud, kdyby po samosprávě začal volat Parlament a chtěl se zcela vymanit ze závislosti na justici a exekutivě? Co by asi řekl Ústavní soud, kdyby po samosprávě začala volat exekutiva a chtěla se zcela vymanit ze závislosti na Parlamentu a justici? Neoznačil by to náhodou za pokus o diktaturu?

Ale skutečnou korunu tomu všemu nasazuje až hlavní argument dr. Brožové, totiž že dr. Bureš je „člověk politický“ a proto do justice nepatří. Za prvé se ptám, zda tento zákaz platí oboustranně, tedy nejen že bývalí „politici“ nepatří do justice, ale že i soudci jsou do budoucna vyloučeni pro výkon funkcí v Parlamentu či v exekutivě. Smí se třeba některý soudce Ústavního soudu po skončení svého funkčního období stát prezidentem republiky podobně, jako se v sousedním Německu v roce 1994 stal

spolkovým prezidentem Roman Herzog, do té doby předseda Spolkového ústavního soudu? Anebo by pak Ústavní soud volbu prezidenta zrušil s odůvodněním, že nemůže být volen „justiční člověk“? Snad každému je přeci jasné,

*Stalo se to, že byla
zásadně narušena
dělbá moci.*

že oddělenost funkcí znamená, že dvě neslučitelné funkce nelze zastávat současně, ale že to neznamená zákaz zastávat je postupně. Jinak by třeba dr. Brigita Chrastilová, dlouholetá ředitelka legislativního odboru KPR za prezidenta Václava Havla a jeho hlavní „právní rádce“ nemohla být nikdy jmenována do své současné funkce soudkyně Nejvyššího správního soudu, notabene ne krátce před vypršením Havlova funkčního období.

Především se však ptám, kdo to jako má být, tenhle „politický člověk“? Cožpak soudce není „politický člověk“? Copak soudci nepředstavují soudní *moc*? Co tedy představují? Soudní ne-moc? Jak s tím jde dohromady názor místopředsedkyně Ústavního soudu Elišky Wagnerové, že jen justice smí závazně vykládat zákon? Výklad zákona, to není subjektivní výběr jedné varianty řešení z několika možných (a v případě Ústavního soudu i nemožných) a tedy politika *par excellence*?

Bývalý soudce Ústavního soudu Vojtěch Cepl rozhodnutí Ústavního soudu přivítal s tím, že přece šlo o „omezení role státu“ – a oni snad soudci nejsou stát? Oni snad nevynášejí své rozsudky jménem Čes-

ké republiky? Tak za koho tedy mluví? Nebylo by přesnější říci, že jde o další omezení moci výkonné ve prospěch dalšího posílení moci soudní? A má to občan opravdu vítat, notabene při svých zkušenostech s českou justicí?

Právníci jako Brožová, Wagnerová, Příbáň či Cepl intuitivně vnímají dělbá moci nikoli jako třídu moci zákonodárné, výkonné a soudní, ale jako dualismus politiků – tedy Parlamentu a exekutivy – na straně jedné a justice na straně druhé. A to je zásadně špatně. Soudci jsou představiteli státní moci stejně, jako jimi jsou členové vlády a Parlamentu a jako je jím prezident republiky. Nemohou se pokrytecky tvářit, že oni stojí mimo. Nestojí.

Prezident republiky dělá politiku a nestydí se za to. Dělá ji třeba tehdy, když se rozhoduje, koho jmenuje soudcem a koho ne. Jakkoli je formálně neodpovědný, současný prezident je jistě ten poslední, kdo by se své ústavní neodpovědnosti chtěl dovolávat. Naopak, prezident Václav Klaus je si své faktické odpovědnosti za složení justi-

ce vědom a s ní také přistupuje k výběru soudců všech druhů. Stejně tak ale dělá politiku dr. Brožová, když se snaží tento výběr ovlivnit a chránit soudcovskou nezávislost soudců Nejvyššího soudu i proti nim samým, jak to výslovně potvrdila při jednání Ústavního soudu. Politickým rozhodnutím bylo i její vlastní jmenování prezidentem Havlem. Jediný rozdíl je ten, že dr. Brožová se tváří jako politické nevinátko: Ona nic, ona muzikant.

Dr. Brožová stále znovu a znovu opakuje, že v těchto kauzách nejde o žádný její osobní spor. Každý, kdo si dá tu práci a pročte si všechna k tomu se vztahující podání, rozhodnutí a záznamy z jednání ale musí o její skutečné motivaci zapochybovat. Iva Brožová však má právě nyní elegantní a jedinečnou možnost, jak vzít všem svým kritikům a pochybovačům vítr z plachet a dokázat, že jí jde skutečně o věc a ne o osobní moc za každou cenu: Nyní, když své spory vyhrála, nic jí nebrání vzdát se funkce a odejít se vztyčenou hlavou středem... ■

NABÍZÍME

CEP nabízí sborník č. 52/2006 „Soudcokracie v ČR – fikce nebo realita?“, do něhož přispěli Václav Klaus, Pavel Rychetský, Jiří Weigl, Ladislav Jakl, Jan Bárta, Dušan Tříška, Tomáš Jindra, Karel Brückler, Karel Muzikář, Václav Pavlíček, Stanislav Křeček, Bohumil Pečinka, Michal Petřík, Ludvík Matoušek, Marek Loužek, Renata Klečková, Zdeněk Jemelík, Jan Petrůj, Jan Skopeček a Marek Loužek (editor sborníku). Předmluvu napsal Václav Klaus.

Cena: 50 Kč, 184 stran.

objednávky na www.cep.in.cz

Reformní smlouva mění podstatu Unie

Michal Petřík

poradce prezidenta republiky

Portugalsko jako předsedající země Evropské rady v tomto pololetí dostalo úkol. Byl přesně formulován v závěrech předsednictví německého a tkví v přípravě mezivládní konference, která má sepsat takzvanou *reformní smlouvu* nahrazující odmítnutou ústavní smlouvu z roku 2004, jejíž podstata má ale být zachována.

Reformní smlouva vlastně jen (až na výjimky) přebírá jednotlivá ustanovení z mezivládní konference z roku 2004. I toto označení však není ničím jiným, než eufemismem pro odmítnutou ústavní smlouvu (euroústavu), která byla na této mezivládní konferenci sjednána a podepsána, a to včetně 36 protokolů a padesátí prohlášení.

Povaha mandátu pro mezivládní konferenci je určena v závěrech německého předsednictví: „Mezivládní konference bude pracovat v souladu s mandátem uvedeným v příloze I těchto závěrů. Evropská rada vyzývá nastupující předsednictví, aby vypracovalo návrh Smlouvy v souladu s obsahem mandátu a předložilo jej mezivládní konferenci ihned po jejím zahájení.“

Mandát je tedy třeba brát velmi vážně: portugalské předsednictví EU je přesně dle instrukcí v něm uvedených povinno připravit návrh Smlouvy. Tento návrh (tato mezinárodní smlouva) bude poté předmětem dalších jednání a upřesňování konečných formulací.

Překlenovací doložka

Do reformní smlouvy je předepsáno z ústavní smlouvy zapracovat i překlenovací doložku, známou pod názvem *passerelle* (*lávka, můstek*). Jde o snad nejkritizovanější ustanovení euroústavy, které je v rozporu se základy právního státu a demokratické legitimacy a jehož vtělení do právních řádů národních států disponujících parlamentní demokracií by šanci nemělo.

Její podstata tkví v tom, že Evropská rada může jednomyslně zmocnit radu ministrů, aby rozhodla kvalifikovanou většinou i v oblastech, kde v současnosti platí jednomyslnost. To sice nelze, vyslovili se proti tomu některý z národních parlamentů, jejich explicitní souhlas předem potřebný ale není. Tedy oblasti, v nichž mají členské státy stále právo veta, mohou být převedeny pod většinové hlasování, aniž by bylo potřeba dalších smluv.

Má tedy být umožněno, aby vláda zákona (zde primárního práva EU) byla potlačena vládou těch, kteří zrovna zastávají příslušná místa v Evropské radě: když se jednomyslně dohodnou, bude se moci dít i to, co bylo až dosud zapovězeno (rozhodnout kvalifikovanou většinou i v oblastech, kde v současnosti platí jednomyslnost).

Zmocňovací doložka

Dalším posunem od stávající úpravy zakládajících smluv směrem k euroústavě je převzetí euroústavní konstrukce doložky flexibility, byť v modifikované verzi. Stávající verze doložky flexibility, ač velmi obecná, již autorům reformní smlouvy nepostačuje. Jde o článek č. 308 Smlouvy o založení ES: „Ukáže-li se, že k dosažení některého z cílů Společenství v rámci společného trhu je nezbytná určitá činnost Společenství, a tato smlouva mu k tomu neposkytuje nezbytné pravomoci, přijme Rada na návrh Komise a po konzultaci s Evropským parlamentem jednomyslně vhodná opatření.“

Nadále tedy nemá jít jen o cíle Společenství v rámci společného trhu. Rozsah těchto cílů bude výrazně rozšířen. Plně se přebírá konstrukce *doložky flexibility* z ústavní smlouvy, tedy její článek č. I-18, který stanovuje, že jde o dosažení nikoliv jen cílů v rámci společného trhu, ale o „dosažení některého z cílů stanovených smlouvami“. Jedinou stanovenou

výjimkou má být oblast společné zahraniční a bezpečnostní politiky.

Součástí reformní smlouvy mají být ale i *prohlášení*, v nichž bude explicitně vyjmenováno, že půjde o cíle z odstavce 2 a 3 článku I-3 euroústavy, které budou do Smluv převzaty. Ty nejsou nijak skromné a v jejich nové verzi (která je součástí přílohy č. 1, odstavce č. 3 mandátu pro mezivládní konferenci) jde o tyto cíle, které si obvykle kladou (výrazně přerodující) státy:

Při důsledné aplikaci všech novinek, které ústavní smlouva přináší, a které jsou do reformní smlouvy prakticky přejety, nebude již velmi dlouhou dobu nutno žádnou revizi Smluv přijímat. Orgány EU si se vším potřebným vystačí samy.

„Unie poskytuje svým občanům prostor svobody, bezpečnosti a práva bez vnitřních hranic... Usiluje o udržitelný rozvoj Evropy, založený na vyváženém hospodářském růstu a na cenové stabilitě, vysoce konkurenceschopném sociálně tržním hospodářství směřujícím k plné zaměstnanosti a společenskému pokroku, s vysokým stupněm ochrany a zlepšování kvality životního prostředí. Podporuje sociální spravedlnost a ochranu, rovnost žen a mužů, mezigenerační solidaritu a ochranu práv dítěte... Přispívá k míru, bezpečnosti, udržitelnému rozvoji této planety, k solidaritě a vzájemné úctě mezi národy“ atd.

Nová úprava je tedy zásadním rozšířením kompetencí Unie v natolik široké oblasti, že by mohlo dojít ke snadnému politickému zneužití takto obecně formulované *zmocňovací doložky*. Není proto divu, že mandát uložil mezivládní konferenci přijmout následující uklidňující prohlášení: „Článek 308 nemůže být v žádném případě použit jako základ pro přijetí ustanovení, jejichž účinek by

v podstatě znamenal změnu Smluv, aniž by se použil postup, které Smlouvy pro tento účel stanoví.“

Co ale ve skutečnosti znamená toto *prohlášení*? Domnívám se, že je nutno jej číst tak, že dalším politickým orgánem, který je zahrnut do procesu přijímání „vhodných opatření“, je Soudní dvůr EU, který bude v konečné instanci potenciálním rozhodovatelem o povaze přijatých opatření a o tom, zda by jejich „účinek v podstatě znamenal změnu Smluv“.

„Vhodné opatření“ Rady ministrů jednomyslně přijaté na návrh Evropské komise po obdržení souhlasu Evropského parlamentu tedy bude muset být formulováno v souladu s aktuální ustálenou judikaturou Evropského soudního dvora. Judikatura se samozřejmě vyvíjí, a v EU dobře známým směrem.

Je tedy zřejmé, že při důsledné aplikaci všech novinek, které ústavní smlouva přináší, a které jsou do reformní smlouvy prakticky přejety, nebude již velmi dlouhou dobu nutno žádnou revizi Smluv přijímat. Orgány EU si se vším potřebným vystačí samy, a to podle této zmocňovací doložky, která nemůže dostát obvyklým nárokům vyplývajícím z ústavního požadavku na „systém brzd a protivah“.

Hospodářská soutěž

Francie, ve které byla ústavní smlouva podle mnohých pozorovatelů odmítnuta právě pro údajné zavádění či petrifikování liberálních principů či hodnot *laissez-faire*, si vymohla zásadní změnu i proti euroústavě (alias mezivládní konferenci z roku 2004).

Původní text ústavní smlouvy respektoval v otázce narušování soutěže současný stav zakládajících smluv (konkrétně článek 3, odstavec 1, písmeno g) Smlouvy o založení Evropského společenství – ES). Činnosti společenství podle něj obsahují „systém zajišťující, aby na vnitřním trhu nebyla narušována hospodářská soutěž“. Tato dnešní pu-

sobnost unie byla v původní (a poté Francií a Nizozemskem odmítnuté) ústavní smlouvě respektována následující formulací článku I-3, Cíle unie, odstavec 2: „Unie poskytuje svým občanům prostor svobody, bezpečnosti a práva bez vnitřních hranic a vnitřní trh s volnou a nenarušenou soutěží.“

Z cílů EU má zcela vypadnout jakákoli zmínka o nenarušené (hospodářské) soutěži a zůstalo jen to, že „unie vytvoří vnitřní trh“. Ačkoliv se i jiná místa smluv zabývají hospodářskou soutěží jako jednou z oblastí působnosti EU (např. čl. 81, 82 a 87 Smlouvy o založení ES), vždy platí obecná zásada, podle níž je v případě sporu o použití dílčí úpravy vždy přihlíženo k jejímu smyslu a záměrům. Ty bývají definovány na jejím začátku, ať již jde o zákon, ústavní zákon nebo mezinárodní smlouvu jako v tomto případě. Obhajování principů volné a nenarušené hospodářské soutěže v rámci EU tak může být po přijetí tzv. reformní smlouvy ještě mnohem obtížnější, než je tomu dnes.

Za pozornost také stojí Protokol o vnitřním trhu a hospodářské soutěži, který má být k reformní smlouvě připojen. Podle tohoto protokolu za účelem nenarušení hospodářské soutěže „unie v případě potřeby přijme opatření podle ustanovení smluv včetně článku 308 Smlouvy o fungování Unie“. To, že pro každou z oblastí působnosti unie obecně platí, že v případě potřeby přijme opatření podle ustanovení smluv, je zcela zřejmé a triviální konstatování. Jeho explicitní zmínkou v protokolu žádná nová pravomoc pro EU nevzniká.

Skutečný význam tohoto „uklidňujícího protokolu“ lze však nahlédnout až při zmínce o článku 308. Jde o výjimečný prostředek pro přijímání takzvaných „vhodných opatření“. Podle tohoto článku, aby bylo vůbec možné souhlasit s přijetím zmiňovaných „vhodných opatření“, je nutný jednomyslný souhlas Evropské rady k návrhu

Komise EU, a to po získání souhlasu Evropským parlamentem. Tato procedura je tedy v rámci přijímání rozhodnutí EU tou nejkomplikovanější.

Dále to, že k této činnosti smlouvy neposkytují nezbytné pravomoci, je podmínkou nutnou k tomu, aby se postup podle článku 308 mohl vůbec iniciovat. Tím je ale nepřímě přiznáno, že v oblasti zajištění

*Reformní smlouva
zachovává podstatu
odmítnuté evropské
ústavy.*

nenarušené soutěže nebudou orgány EU po přijetí reformní smlouvy disponovat nezbytnými pravomocemi v míře, v jaké jí disponují dnes.

Zajištění nenarušené hospodářské soutěže na vnitřním trhu již nemá být ani jedním z cílů EU dle ústavní smlouvy, ani činností společenství pro účely jeho poslání, jak vyplývá z článků č. 2 a 3 dnes platné Smlouvy o založení ES.

Listina základních práv

Bod II – 9 mandátu říká: Článek o základních právech bude obsahovat odkaz na Listinu základních práv, dohodnutou mezivládní konferencí z roku 2004, který stanoví její právně závaznou hodnotu a vymezí její oblast působnosti. Pro upřesnění je provedena poznámka pod čarou, která říká, že „znění Listiny základních práv proto nebude do smluv zahrnuto“.

Je tedy zřejmé, že Listina, která dnes není součástí primárního práva EU (tedy základních smluv), se má nově stát jeho součástí a bude nadále (s výjimkou Velké Británie) právně závaznou. Tato Listina byla přijata v prosinci 2000 na summitu v Nice společným slavnostním prohlášením Komise, Rady a Parlamentu EU a až dosud je jen politickým dokumentem. Dosažením její právní závaznosti získá Evropský soudní dvůr právo rozhodovat o všech oblastech upravených evropským právem, včetně případů, kdy toto právo aplikují členské státy EU.

Tato zcela nová právní situ-

ace může představovat – mimo jiné – riziko průlomu do oblasti vlastnických vztahů přímo v jednotlivých členských zemích EU. Důvodem je to, že součástí této Listiny základních práv je v jejím článku 17 „Právo na vlastnictví“, který mimo jiné stanoví: „Každý má právo vlastnit zákonně nabytý majetek, užívat jej, nakládat s ním a odkazovat jej. Nikdo nesmí být zbaven svého majetku s výjimkou veřejného zájmu, v případech a za podmínky, které stanoví zákon, a při poskytnutí spravedlivé náhrady v přiměřené lhůtě.“

Až dosud takovéto ustanovení nebylo součástí primárního práva EU, které má z pohledu vnitrostátního právního řádu ČR povahu mezinárodní smlouvy a pro které podle článku 10 Ústavy ČR platí, že „stanoví-li mezinárodní smlouva něco jiného než zákon, použije se mezinárodní smlouva“.

Jistě lze namítnout, že stále ještě i po přijetí tzv. reformní smlouvy zůstane součástí zakládajících smluv článek č. 295 Smlouvy o založení ES, který říká, že „tato smlouva se nijak nedotýká úpravy vlastnictví, uplatňované v členských státech“.

Na druhé straně uplatňování principu nadřazení ochrany vyhlášených lidských práv dalším zákonem chráněným zájmům i to, že teprve konkrétní způsob prosazování jednotlivých zájmů v této oblasti ukáže, podle jakých pravidel bude i v České republice upraven institut

vlastnictví a jednotlivé typy vztahů v této oblasti, vytváří nepřijemná rizika sporů.

Článek č. 19, odst. 1 této Listiny říká, že „hromadně vyhoštěni je zakázáno“. I pokud by tedy nebyly ihned účinným způsobem vznášeny majetkové nároky některých po válce vysídlených Němců, bude možno právní závaznost těchto ustanovení používat k politickému tlaku, nejen při prosazování společných „evropských učebnic“ novodobé historie nebo občanské nauky (o tom svědčí mimo jiné i nedávná slova předsedy Evropského parlamentu H. Pottingera na takzvaném Dnu vlasti, podle nějž je právo na vlast nejzákladnější lidské právo).

Evropská unie tedy zcela nově získává právo přímo rozhodovat i o právech občanů EU, které dosud garantují členské státy. A nakolik je vyhmátní práv a povinností svých občanů vnímáno jako jedna z nejzákladnějších podmínek pro existenci státu, získává EU i tuto vlastnost všech federálních celků.

Tzv. reformní smlouva zachovává podstatu odmítnuté evropské ústavy. Tím ale mění podstatu té Evropské unie, jejímž členským státem se v roce 2004 Česká republika stala.

Literatura

1. Závěry předsednictví Evropské rady v Bruselu; Rada EU; Brusel, 23. června 2007
2. Smlouva o Ústavě pro Evropu; Úřad pro úřední tisky Evropských společenství, Lucemburk, 2005
3. Evropské právo – základní dokumenty, edice Úplné znění; nakladatelství Sagit, Ostrava 2005
4. Řekneme své ano nebo ne evropské ústavě; CEP, Praha, 2005

PŘEDPLATNÉ CEPU

Nejjednodušší způsob,
jak za výhodnou cenu dostávat
pravidelně Newsletter,
sborníky CEPU a pozvánky na semináře

BLIŽŠÍ INFORMACE NA:

www.cepin.cz • tel. 222 192 406

ANOTACE – JAN EICHLER: MEZINÁRODNÍ BEZPEČNOST

Marek Loužek

Centrum pro ekonomiku a politiku

Kniha Jana Eichlera „Mezinárodní bezpečnost na počátku 21. století“, která loni vyšla ve vydavatelství ministerstva obrany AVIS, by neměla uniknout pozornosti nikoho, kdo se zajímá o mezinárodní politiku. Autor působí v pražském Ústavu mezinárodních vztahů a přispívající do řady publikací Centra pro ekonomiku a politiku přináší neotřelý pohled na současnou mezinárodní situaci.

Rovnováha sil

Eichler konstatuje, že bezpečnost je pomíjivým pojmem. Je to pojem nesnadno postižitelný a těžko změřitelný, jeho obsah nelze exaktně vyčíslit. Přesto jde o základní hodnotu každého státu či bezpečnostního společenství sdružujícího více států. Stát je bezpečný v případě, když je zajištěna obrana jeho území a hodnot, které se na něm nacházejí, fungování jeho institucí a ochrana obyvatelstva.

Bezpečnost nemůže být podle Eichlera absolutní, vždy je relativní a je přímo úměrná hrozbám a rizikům. Nelze na ni nahlížet z krajních poloh – tedy tak, zda je zajištěna úplně nebo vůbec. Žádný stát nemůže dosáhnout stavu absolutního zajištění své bezpečnosti. Obvykle je bezpečnost zajištěna více nebo méně. Relevantní otázka proto zní, kolik bezpečnosti postačuje.

Státy s výrazně rozdílným politickým uspořádáním a s nesmiřitelnými ideologiemi si zpravidla navzájem přisuzují nepřátelské záměry a považují se za hrozby. Eichler analyzuje základní teorie mezinárodních vztahů – idealismus a realismus. Idealisté se na mezinárodní vztahy dívají jako na výsledek spolupráce mezi státy, které ve svých vzájemných vztazích upřednostňují vstřícnost a spolupráci před konflikty a válkami.

Realisté vycházejí z toho, že nevyhnutelným rysem mezinárodních bezpečnostních vztahů jsou střety zájmů, konflikty a války. Mír podle nich

může existovat pouze na základě rovnováhy sil. Ta sice není ideální řešení a nejde o synonymum spravedlnosti. Rovnováha však sil představuje jednou účinnou ochranu proti nekontrolovanému egoismu, výbojům a sklonům k hegemonii.

Bezpečnostní paradoxy

Za nejnaléhavější a nejzávažnější hrozbu současnosti označuje Eichler propojené působení terorismu a zbraní

*Bezpečnost nemůže být absolutní, vždy je relati-
vní a je přímo úměrná
hrozbám a rizikům.*

hromadného ničení. Je to zá-
měrná, přímá a naléhavá
hrozba politického a vojens-
kého charakteru. Má dva
hlavní původce: prvním
z nich jsou fanatictí stoupen-
ci kulturní a rasové nenávisti
vůči USA a jejich spojencům,
druhým jsou diktátorské
a nacionalistické režimy.

Vývoj od roku 1949 ukázal,
že agrese proti členskému
státu NATO představuje neú-
nosné riziko nikoli pro spoje-
necké státy, ale především
pro případného agresora.
Ten by totiž musel podstupovat
riziko odvety, která byla
mnohem silnější než jeho
úder. Ztráty na jeho straně by
byly mnohem vyšší než zamýš-
lené zisky. Hrozba agrese
vůči členským státům NATO
je proto podle Eichlera dnes
téměř zanedbatelná.

Při vyhodnocování bezpeč-
nostních hrozeb se podle au-
tora pohybujeme mezi dvě-
ma krajnostmi: první z nich
je sebeuspokojení, tedy pod-
ceňování evidentních hro-
zeb. Druhou krajností je pa-
ranoia, neboli obrana před
neexistujícími hrozbami. Au-
tor varuje před nebezpečím
začarovaného kruhu neustá-
lého rozšiřování definice ná-
rodní bezpečnosti, které vy-
tvářejí nové zdroje nejistoty
v mezinárodních vztazích.

Upozorňuje na bezpeč-
nostní dilema, které vzniká

vždy, když jeden stát usiluje
o posílení své bezpečnosti,
tím zakládá reakce druhého
státu a ta nakonec snižuje
bezpečnost prvního státu.
Většinou převládne očekáva-
ní nehoršího možného vývo-
je a vzniká spirálovitý proces
relativního posilování bez-
pečnosti jednoho státu a osla-
bování bezpečnosti druhého
státu. K tomu docházelo za
studené války.

Vojáci by se měli předsta-
vovat nikoli na válku, která
byla, nýbrž na válku, která by
mohla být. Na prahu 21. stole-
tí se prosazují relativně krát-
ké operace se zcela jasným
výsledkem, který potvrzuje
stále výraznější náskok boha-
tých zemí, zejména USA. Na
druhé straně ale ne dlouho
po ukončení těchto válek ná-
sledují asymetrické války a te-
roristické útoky.

V euroatlantické oblasti se
vývoj válek od 16. století do
konce 20. století vyznačoval
klesající četností, ale zároveň
i narůstající ničivostí. Eichler
analyzuje vývoj studené války
i situaci po ní. Kritizuje spirá-
lovitý proces v oblasti jader-
ných zbraní a bludný kruh po-
silování bezpečnosti jedné ko-
alice a oslabování druhé koali-
ce. Odstrašování vychází z pře-
svědčení, že válka mezi státy
může být odvrácena prostřed-
nictvím hrozby použití síly.

Logika války

Po skončení studené války
rozebírá autor především
čtyři konflikty: operaci
Pouštní bouře (1991), Irácká
svoboda (2003), válku NATO
v Jugoslávii a tažení do
Afgánistánu. Zatímco operaci
Pouštní bouře a tažení do
Afgánistánu po 11. září 2001
hodnotí Eichler jako legální
i legitimní, u bombardování
Jugoslávie má pochybnosti
(proběhlo bez mandátu
OSN). Relativně nejkritičtější
zůstává u druhé války v Iráku.

Eichler upozorňuje na va-
rování Edwarda Luttwaka,
který zajímavě vidí válku
v Jugoslávii. Pevný mír podle
jeho názoru nemůže vznik-
nout výsledkem vnější inter-
vence, ale může přijít teprve
po rozhodujícím vítězství

jedné z válčících stran a po
naprostém vyčerpání všech
účastníků války. Motivem ne-
ní lhostejnost, ale paradoxní
logika války: každá válka na-
konec vede k míru.

Přípravy na druhou válku
proti Saddámovu Iráku byly
podle Eichlera výsledkem gi-
gantické politické konstruk-
ce. Nebyly postaveny na pro-
kázaných faktech, ale přede-
vším na bujných představách
o tom, co vše by mohlo na-
stat, kdyby se na Irák neude-
řilo. Po brilantně provede-
ném úderu s minimem civil-
ních ztrát boje pokračuje do-
dnes asymetrická gerilová
válka, při níž se nedodrží
žádná pravidla.

*Za nejnaléhavější
a nejozávažnější hrozbu
současnosti označuje
Eichler propojené působení
terorismu a zbraní
hromadného ničení.*

Tváří v tvář globálnímu te-
rorismu nelze podle autora
najít univerzální lék, který by
problém vyřešil jednou pro-
vždy. Vojenská řešení mohou
být rychlá a přinášet okamžité
výsledky. Jejich působení
je však krátkodobé, není to
cesta k odstranění příčin te-
rorismu. Vehementní politic-
ká a vojenská podpora ame-
rické koncepce války proti
terorismu, zejména operací
bez mandátu Rady bezpeč-
nosti OSN, představuje podle
Eichlera pro evropské země
bezpečnostní riziko.

Eichler přináší řadu pozo-
ruhodných postřehů, např.
když varuje před „obchodem
století“ mezi Německem
a Ruskem. Rusko by mohlo
vrátit Německu Kaliningrad
a nenamítalo by proti domi-
nantnímu vlivu Německa ve
střední Evropě. Jako proti-
hodnotu by očekávalo posu-
nutí sféry svého vlivu
v Pobaltí. Omezování ameri-
ko-atlantického vlivu ve
střední Evropě by mohlo
skončit skrytou a ponená-
hlou revizí mezinárodního
uspořádání, které se vytvořilo
dvojím východním rozšíře-
ním NATO. ■

ZPRÁVA ZE SEMINÁŘE

150 let od smrti Augusta Comta

V úterý 11. září 2007 uspořádalo Centrum pro ekonomiku a politiku seminář na téma „Sto padesát let od smrti Augusta Comta“. Na panelu, který moderoval **Petr Mach**, vystoupili **Marek Loužek** z Centra pro ekonomiku a politiku, profesor **Miloslav Bednář** z Filozofického ústavu Akademie věd České republiky a vedoucí katedry filozofie Vysoké školy ekonomické **Ján Pavlík**. Profesor Fakulty sociálních věd (a bývalý děkan této fakulty) **Miloslav Petrušek** se omluvil kvůli zranění.

Marek Loužek v úvodu načrtl život Augusta Comta. Rozebral jeho díla „Kurs pozitivní filozofie“ a „Systém pozitivní politiky“. Ocenil samotný pokus založit vědu o společnosti jako pozitivní vědu, ale kritizoval jeho konkrétní provedení u Comta. Zákon tří stadií je zajímavá spekulace, jeho spojení s ide-

ou pokroku se zdá být naivní a nebezpečné. Směšování pozitivních a hodnotících otázek podle řečníka vedlo k tomu, že Comte podporoval aktivní zásahy do společnosti, které nadělaly víc škody než užítku.

Miloslav Bednář vyzdvihl Comtův vliv na T. G. Masaryka. Masaryk podobně jako Comte vnímal tehdejší dobu jako krizovou a přecházející k modernosti, odlišoval se však od Comta v pojetí náboženství. Řečník připomněl vliv francouzské revoluce na Comta. Rozebral Comtův zákon tří stadií lidského myšlení – teologické, metafyzické a abstraktní. Comta zhodnotil jako jednoho z nejhlubavějších myslitelských duchů 19. století. Jak Masaryk tak Comte byli podle Bednáře prvotřídní světoví myslitelé a oba mají co říci i dnes.

Miloslav Petrušek v přís-

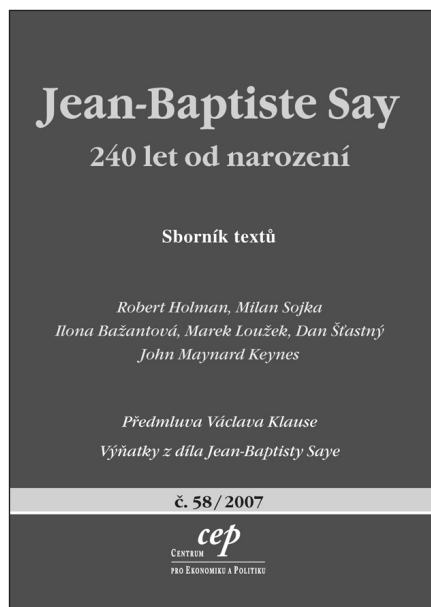
pěvku, jehož teze byly na semináři tlumočeny, rozebral tři omyly zakladatele sociologie: ideál sociologie jako exaktní vědy, nekritický pansociologismus a pojetí sociologie jako vědy s posláním měnit společnost podle projektu. Kritizoval fantasmagorický pokus o založení církve v čele se sociologickým papežem a sociology jako kněžími. Ani eskamotáž s Comtovou biografii nemůže podle Petruska ubránit sociologii před kritikou, že od samého počátku byla koncipována jako nástroj vědomé intervence do sociální skutečnosti.

Ján Pavlík vyložil Hayekovu kritiku Comta. Kritizoval Comtův relativismus i to, že se pasoval na velekněze lidstva. Aplikaci metody přírodních věd na sociální vědy označil řečník za omyl. Comte byl podle Pavlíka osudně domyšlivý, neuvědomoval si hranice

racionálního poznání. Společnost traktoval nikoli jako soubor jednotlivců, ale jako organismus. Comte byl podle Pavlíka likvidátor filozofie jako svébytné vědy. Je smutné, že nenáviděl individuální svobodu a metafyzickou teorii přirozených práv.

V diskusi **Marek Loužek** odmítl, že by jeho interpretace Comta byla nestandardní. Odvolal se na metodologa vědy **Karla R. Poppera**, který v díle „Otevřená společnost a její nepřítel“ vnímá Comta jako jednoho z předchůdců totalitárních ideologií. **Miloslav Bednář** obhajoval sociologii jako vědu; nastínil Comtovu blízkost francouzským encyklopedistům a **Saint-Simonovi**. **Ján Pavlík** připomněl, že zdravý pozitivismus se k nám nakonec dostal nikoli přes Comta, ale oklikou přes **Johna Stuarta Milla** a **Herberta Spencera**.

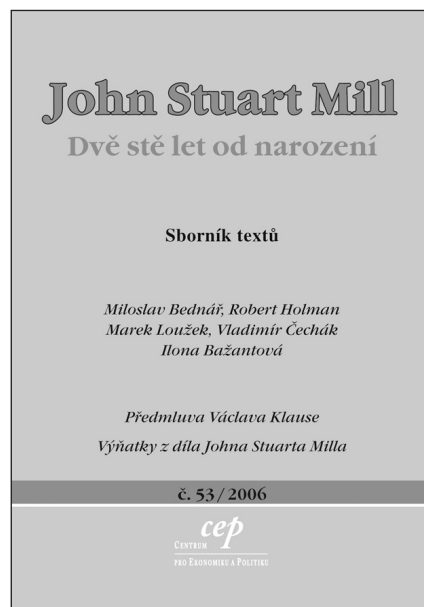
NABÍZÍME

CEP nabízí sborník č. 58/2007 „Jean-Baptiste Say – 240 let od narození“, do něhož přispěli **Robert Holman**, **Milan Sojka**, **Ilona Bažantová**, **Dan Štastný** a **Marek Loužek** (editor sborníku). V doplňkových textech najdeme úryvek z „Obecné teorie“ **Johna Maynarda Keynesa**, přílohy přinášejí tři kapitoly z „Pojednání o politické ekonomii“ **Jean-Baptisty Saye**. Předmluvu ke sborníku napsal prezident **Václav Klaus**.

Cena: 50 Kč, 112 stran.

objednávky na www.cepin.cz • tel. 222 192 406 • e-mail: cep@cepin.cz

CEP nabízí sborník č. 53/2006 „John Stuart Mill – dvě stě let od narození“, do něhož přispěli **Miloslav Bednář**, **Robert Holman**, **Ilona Bažantová**, **Vladimír Čechák** a **Marek Loužek** (editor sborníku). V příloze najde čtenář úryvky z díla **Johna Stuarta Milla**: kapitolu o zastupitelské demokracii z „Úvah o vládě ústavní“, kapitolu z eseje „O svobodě“ o individualitě jako prameni blahobytu a úvahu o socialismu. Předmluvu ke sborníku napsal **Václav Klaus**.

Cena: 50 Kč, 116 stran.

NEZVELIČUJME ZMĚNY KLIMATU*

Václav Klaus

Zodpovědní politici vědí, že musí jednat, je-li to nezbytné. Vědí, že je jejich povinností iniciovat vhodná opatření, může-li dojít k ohrožení občanů jejich zemí. A vědí i to, že se musí domlouvat s kolegy z dalších zemí, nemůže-li být problém uzavřen do hranic jednotlivých států. Přispívat k tomu je jedním z hlavních důvodů existence institucí, jakou je Organizace spojených národů.

Politici jsou také povinni zajistit, aby náklady těch opatření, která navrhnou, nebyly větší, než efekty, které z nich plynou. Musí proto velmi pozorně vyhodnocovat a analyzovat všechny své projekty a iniciativy. Musí to dělat i tehdy, je-li to nepopulární a znamená-li to „foukání proti větru“ módy a politické korektnosti. Chtěl bych poděkovat generálnímu tajemníkovi Pan Ki-munovi za zorganizování této konference a za to, že nám tím poskytl příležitost vyslovit se k důležitému, ale dosud zcela jednostranně diskutovanému problému klimatických změn. Důsledky přijetí hypotézy o klimatických změnách jako o reálné, rozsáhlé, okamžité a lidmi způsobené hrozbě by byly tak enormní, že jsme povinovani „měřit dvakrát“, než učiníme jakákoli dalekosáhlá rozhodnutí. Obávám se, že se to neděje.

Chtěl bych uvést několik myšlenek, které jsou nezbytné k tomu, abychom tuto věc uvedli do patřičného kontextu:

1. Navzdory umělé a neoprávněné, na celém světě vytvořené představě o velkém rozsahu klimatických změn, bylo zvýšení globálních teplot v posledních letech, dese-

tileťích a stoletích v historickém porovnání velmi malé. Jeho důsledky na člověka a jeho aktivity jsou v podstatě zanedbatelné.

2. Hrozba spojená s hypotetickým budoucím globálním oteplováním vychází výlučně z velmi spekulativních prognóz, nikoli z vědecky ověřené minulosti a z rozpoznání jejích trendů a tendencí. Tyto prognózy vycházejí z relativně krátkých časových řad relevantních proměnných a z prognostických modelů, které se neukázaly být dostatečně spolehlivými při objasnění vývoje v minulosti.

3. V rozporu s mnoha sebevědomými a samoučelnými výroky žádný vědecký konsensus ohledně příčin probíhajících klimatických změn neexistuje. Nestranný pozorovatel musí přiznat, že obě strany sporu – tedy ti, kteří věří v dominantní úlohu člověka v nedávných klimatických změnách, i ti, kteří podporují hypotézu o převážně přírodní příčině klimatických výkyvů – nabízejí argumenty natolik silné, že jim musíme velmi pozorně naslouchat. Vyhlašovat předčasné vítězství jedné skupiny nad druhou by bylo tragickou chybou a já se obávám, že ji právě teď děláme.

4. Výsledkem tohoto sporu uvnitř klimatologie je to, že někteří z nás žádají okamžitou akci, zatímco jiní před ní varují. Racionální chování vždy závisí na porovnání velikosti a pravděpodobnosti rizika a velikosti nákladů, jak se tomuto riziku vyhnout. Jako zodpovědný politik, jako ekonom, jako autor knihy o ekonomice klimatických změn, s vědomím všech dostupných dat a argumentů, patřím k těm, kteří došli k závěru, že je riziko velmi malé, že jsou náklady, jak se mu vy-

hnout, neúnosně vysoké a že je aplikace fundamentalisticky interpretovaného principu předběžné opatrnosti chybnou strategií.

5. I ti politici, kteří věří v existenci rozsáhlého globálního oteplování – a já mezi ně nepatřím – a zejména ti, kteří věří v jeho antropogenní původ, jsou rozděleni: někteří z nich chtějí kontrolovat a omezovat globální klimatické změny (a jsou připraveni vynakládat na to obrovské finanční zdroje), zatímco jiní se spoléhají na přirozenou lidskou adaptabilitu, na modernizaci a technický pokrok a zejména na blahodárné účinky budoucího růstu bohatství a blahobytu (a proto preferují vydávat veřejné prostředky tímto směrem). Druhá varianta je sice méně efektivní a méně ambiciózní, ale slibuje daleko více než ta první.

6. Celý problém nemá pouze svou časovou dimenzi, ale má i svůj mimořádně důležitý prostorový (regionální) aspekt. To je třeba hlasitě připomínat zejména zde, na půdě OSN. Různá úroveň ekonomického rozvoje, životní úrovně a bohatství v různých místech světa vede k tomu, že je každé plošné, celosvětové, jednoduché řešení příliš nákladné, nespravedlivé a do značné míry diskriminační. Dnešní rozvinuté země nemají sebemenší právo jakým-

koliv dalším způsobem zatěžovat méně rozvinuté země. Diktovat jim ambiciózní a pro chudší státy často téměř likvidační environmentální standardy je chybou a mělo by to být vyloučeno z nabídky doporučených opatření.

Mám dvě doporučení: 1. OSN by měla zorganizovat dva paralelní mezivládní panely o klimatických změnách a publikovat dvě konkurenční zprávy. Zbavit se jednostranného monopolu je podmínkou jakékoli efektivní a racionální debaty. Dobrým výchozím bodem by bylo poskytnutí stejné, nebo aspoň srovnatelné finanční podpory oběma skupinám vědců.

2. Jednotlivé členské země OSN by si měly vzájemně naslouchat a měly by se učit z chyb i úspěchů jiných, ale každá země by si měla vytvořit svůj vlastní program jak se stavět k důsledkům případných klimatických změn a hlavně by měla mít možnost rozhodnout se sama, jakou prioritu přidělí tomuto problému mezi dalšími konkurenčními cíli.

Měli bychom věřit racionálně člověka a důsledkům spontánní evoluce lidské společnosti více než „dobru“, plynoucímu z politického aktivismu. Zvolme si proto adaptaci, nikoliv pokusy řídit globální klima. ■

DOPORUČUJEME

Václav Klaus Modrá, nikoli zelená planeta

Co je ohroženo:
klíma, nebo svoboda?

DOKOŘAN 2007

* Česká verze projevu prezidenta ČR na konferenci OSN o změnách klimatu, New York, 24. září 2007. Překlad z angličtiny.